

Alþingi
Efnahags- og viðskiptanefnd Alþingis
Austurstræti 8-10
150 Reykjavík

Reykjavík, 6. nóvember 2019

Efni: Umsögn um frumvarp til laga um breytingu á lögum um neytendalán nr. 33/2013

Embætti umboðsmanns skuldara telur að frumvarpið feli í sér jákvæðar breytingar sem eru til hagsbóta fyrir neytendavernd á fjármálamarkaði. Embættið telur þó að hægt sé að ganga lengra til að betrubæta neytendavernd í samræmi við markmið frumvarpsins og mun greina frá þeim sjónarmiðum í þessari umsögn.

1. Skráningarskylda- leyfisskylda?

Embættið tekur undir athugasemd í umsögn Neytendastofu þess efnis að kveða ætti á um skráningarskyldu lánveitenda sem ekki eru leyfisskyldir á grundvelli laga nr. 161/2002 eða skráningarskyldir samkvæmt lögum nr. 118/2016. Með skráningarskyldu er verið að auðvelda Neytendastofu að sinna eftirliti, svo Neytendastofa þurfi ekki að viðhafa ítrekaða leit eftir því hvort nýir aðilar séu komnir á markað með eftirlitsskylda starfsemi.

Embættið telur samt sem áður að færa þurfi sannfærandi rök fyrir því að kveða ekki á um leyfisskyldu á starfsemi svokallaðra smálánafyrirtækja sem og annarra fyrirtækja sem bjóða upp á það sem embættið kallar skyndilán. Líkt og rakið er í skýrslu starfshópsins um starfsumhverfi smálánafyrirtækja á Íslandi, er erfitt að líta fram hjá því að þróunin annars staðar á Norðurlöndum hefur verið sú að umrædd starfsemi er almennt leyfisskyld. Í því sambandi þyrfti þó að hafa í huga það ósamræmi sem skapast gagnvart þeim lánveitendum sem veita fasteignalán og eru eingöngu skráningarskyldir.

Að mati embættisins þarf að huga að því hvernig sé best að hafa utanumhald um slíka lánveitendur til framtíðar, því ávallt geta bæst við ný fyrirtæki með slíka lánastarfsemi. Með skráningar- eða leyfisskyldu, þá er ákveðið gagnsæi um starfsemi lánveitandans, þar sem hann veitir ítarlegar upplýsingar um sína starfsemi til að fullnægja skilyrðum.

Sé það vilji löggjafans að kveða ekki á um leyfisskyldu, þá er erfitt að finna þau rök að ekki sé að lágmarki kveðið á um skráningarskyldu. Í því sambandi telur embættið að horfa ætti til 43.-45. gr. laga um fasteignalán til neytenda nr. 118/2016, sem fyrirmynd af ákvæðum um skilyrði skráningar, afturköllun hennar o.s.frv.

2. Árleg hlutfallstala kostnaðar

Það er skoðun embættisins að endurskoða ætti hámark á árlegri hlutfallstölu kostnaðar samkvæmt 26. gr. neytendalánalaga nr. 33/2013, og hafa það lægra neytendum til hagsbóta. Í því sambandi má vísa til Svíþjóðar þar sem hámark á árlegri hlutfallstölu kostnaðar er 40%.

Þá er ákveðinn vandi að smálánafyrirtæki hafa reynt að finna leiðir til að krefja lántakendur um kostnað sem ekki telst hluti af heildarlántökukostnaði. Það er því spurning hvort ekki sé tilefni til að taka á þeim vanda í umræddu frumvarpi til að koma í veg fyrir að lánveitendur komist fram hjá ákvæði laga um árlega hlutfallstölu kostnaðar.

3. Varðandi 3. gr. frumvarpsins – lagaskil

Ákvæði 3. gr. frumvarpsins felur í sér mikla réttarvernd fyrir lántakendur en mjög mikilvægt er að það verði tekið fram í frumvarpinu hver lagaskil þessa ákvæðis séu, svo réttarstaða þeirra neytenda sem hafa tekið lán fyrir gildistöku þessa frumvarps sé alveg skýr. Að mati embættisins ætti lagaákvæðið að virka afturvirk.

Í greinargerð með ákvæðinu kemur fram að hafi neytandi þegar greitt kostnaðinn eigi hann rétt á endurgreiðslu samkvæmt ákvæðinu. Að mati embættisins mætti kveða skýrar á um þetta í lögnum sjálfum sem og hvaða úrræði koma til skoðunar, neiti lánveitandi að veita endurgreiðslu. Lagaskil slíks ákvæðis þyrftu jafnframt að vera skýr þar sem ætla má að ákveðinn fjöldi neytenda hafi nú þegar greitt ólögmetan kostnað til smálánafyrirtækja.

4. Upplýsingaskylda lánveitanda eftir að lánasamningur er gerður

Embættið vill koma á framfæri að einstaklingar hafa ítrekað kvartað yfir því til embættisins að fá ekki sundurliðun á kostnaði smálána, þ.e. dráttarvöxtum og innheimtukostnaði, einkum eftir að kröfur eru komnar í löginheimtu. Vissulega eru ákvæði í innheimtulögum nr. 95/2008 varðandi frum- og milliinnheimtu, um skyldu til að sundurliða kostnað í innheimtuviðvörðun, en þegar mál er komið í löginheimtu, er spurning hver sé skylda lögmanns til að veita slíka sundurliðun.

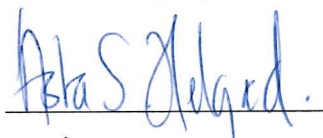
5. Markaðssetning

Embættinu þykir nauðsynlegt að löggjafinn hugi að því hvernig lagaumhverfið um markaðssetningu smálána sem og annarra svipaðra lánveitinga eigi að vera, þar sem markaðssetning er stór þáttur sem hefur áhrif á hegðun og ákvarðanir neytenda. Þetta sér embættið skýr dæmi um, í ljósi aldurs og fjölda þeirra umsækjenda sem leita til embættisins með slík lán. Að mati embættisins mætti líta til þeirra reglna sem Fjármálaeftirlitið hefur sett í Noregi varðandi markaðssetningu slíkra lána.

Þá vill embættið minnst á að í skýrslu umrædds starfshóps kemur fram að í Svíþjóð sé sérákvæði í lögum um neytendalán, sem tekur til lána þar sem árleg hlutfallstala kostnaðar er há, þess efnis að lánveitanda beri að veita neytanda sérstakar upplýsingar um áhættuna sem fylgir lántökunni.

Að lokum skal bent á mikilvægi þess að horfa á fleiri þætti en þá sem varða lög um neytendalán til að ná markmiðum frumvarpsins. Embættið er þeirrar skoðunar að koma ætti á fót miðlægum skuldagrunni hér á landi, enda sé alveg ljóst að slíkur grunnur yrði bæði lánveitendum og neytendum til hagsbóta. Þá er tilefni til að huga að kröfum um auðkenningu í fjarsölu, s.s. notkun rafrænna skilríkja, sem yrði skilyrði fyrir því að samningur um neytendalán öðlaðist gildi.

Virðingarfyllst,

Ásta S. Helgadóttir
Umboðsmaður skuldara